

JAMES CLAVELL

„ŠIOGŪNO“ AUTORIUS

TAIPANAS

EPINĖ ISTORIJA APIE
HONKONGO ĮKŪRIMĄ

ANTRA KNYGA

Auksolpieva

JAMES CLAVELL
TAIPANAS

Romanas

ANTRA KNYGA

Iš anglų kalbos vertė

AUŠRA URBANAVIČIŪTĖ

Aukso pieva
Vilnius / 2023

Visos teisės saugomos. Be raštinio leidėjo sutikimo
nei ši knyga, nei kuri nors jos dalis negali būti kopijuojama,
atkuriamą, perduodama ar įrašoma jokia forma.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos
(LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*.

Versta iš:
James Clavell
TAI-PAN
London, Hodder and
Stoughton, 1999

Copyright © 1999 by James Clavell

© Vertimas į lietuvių kalbą, Aušra Urbanavičiūtė, 2023

© Apipavidalinimas, Judita Židžiūnienė, 2023

© Leidykla „Aukso pieva“, 2023

ISBN 978-609-8105-71-1 (visa serija)

ISBN 978-609-8105-78-0 (antras tomas)

IV DALIS

SLINKO SAVAITĖS IR PAVASARIS VIRTO ankstyva vasara. Saulė kasdien plieskė vis stipriau ir oras pritvinko drėgmės. Europiečiai, vilkintys įprastus drabužius ir vilnonius apatinius, pūstas sukneles bei banginio kaulo korsetus, sunkiai pakėlė tokius orus. Prakaitas džiūvo pažastyse ir kirkšnyse ir dėl to atsivėrė pūliuojančios opos. Kartu su vasara atėjo įprastos ligos – Kantono skrandžio infekcija, Makao dizenterija, Azijos maras. Tuos, kurie žuvo nuo ligų, apraudodavo. Likusieji stoisškai ištvėrė šias kančias kaip neišvengiamas negandas, kurias gerasis Viešpats siuntė kaip apvalymą žmonijai. Jie uždarydavo langus ir saugodavosi nuo kenksmingo oro bei nuodingų dujų, nes buvo įtikėję, kad vasaros mėnesiais žemė į orą išleidžia nuodingas dujas. Jie leisdavo savo gydytojams nuleisti kraują ir naudoti dėles, nes manė, kad tai vienintelis būdas visoms ligoms gydyti. Žmonės gerdavo vandenį, išsirankiodami iš jo muses, valgydavo mėsą, apdergtą šių dvisparnių vabzdžių. Vengė maudytis, nes galvojo, kad tai kenkia sveikatai. Toliau meldėsi ir laukė žiemos vėsos, kuri esą išvalys pavojingąsias žemės ligas.

Užklupęs maras birželį gerokai praretino kareivių gretas. Prekybos sezonas artėjo prie pabaigos. Šiomet prekybininkai susikraus milžiniškus turtus. Padedant džosui. Kantono gyvenvietėje pirkimai ir pardavimai sekėsi kaip niekad gerai. Visus pirklius, jų portugalus sekretorius, jų kompradorus ir kohongų prekybininkus išsekino karštis bei pašėlusios prekybos savaitės. Žmonės troško atsikvėpti iki tol, kol prasidės žiemos sezono prekyba. Kitaip nei ankstesniais metais, šiomet europiečiai laukė vasaros atostogų savo

namuose, savose Honkongo žemėse. Prekybininkų šeimos paliko ankštus apartamentus laivuose ir išsikraustė į Laimingąjį slėnį Honkonge. Statybos klestėjo. Kvinstaunas jau panėšėjo į miestelį, čia nutiesė gatves, surentė sandėlius, kalėjimą, prieplaukas, įkurdino du viešbučius, užėigų ir namų. Kareivius aptarnaujančios smuklės rikiavosi netoli palapinių miestelio prie Glesingo taško. Jūrininkų tavernos stovėjo kitapus Karalienės kelio nusidriekusio uosto. Kai kurios užėigos buvo laikinos, paprastai sukonstruotos palapinės. Kitos atrodė ilgaamžiškesnės.

Į uostą plūdo laivai su įvairiomis atsargomis, prekybininkų šeimomis bei draugais ir būriais nepažįstamųjų. Su kiekvienu potvyniu iš Makao atkeliavo žmonės: portugalai, kinai, eurazijiečiai, europiečiai, burininkai, audėjai, siuvėjai, sekretoriai, tarnai, verslininkai, pardavėjai ir pirkėjai, nešikai, bedarbiai ir kiti amatininkai, kurių amatai juos stūmė keliauti į Honkongą. Čia traukė visi, kurie prekiaavo su Kinija, visi, kurie gyveno iš prekybos verslo mito. Tarp atvykėlių buvo damų, merginų, opijaus vartotojų, džino gamintojų, lošėjų, kontrabandininkų, kišėnvaigių, pagrobėjų, vagių, elgetų ir piratų – visų tautų atmatos. Kai kurie rado kur apsistoti, kiti pradėjo patys statyti namus ir kurtis vietas savo verslams. Kvinstaune ir prie Karalienės kelio ėmė kilti džino užėigos, viešnamiai ir opijaus rūšiai. Labai padaugėjo nusikaltimų ir menkos miestelio policijos pajėgos vargiai sugebėjo su tuo susitvarkyti. Trečiadieniai tapo plakimų diena. Teisiųjų džiaugsmui nuteistuosius viešai plakdavo prie kalėjimo ir taip įspėdavo kitus piktadarius. Vis dėlto greitas ir žiaurus britų teisingumas kinams toks žiaurus nepasirodė. Vieši kankinimai, mušimai iki mirties, nykščių knežinimai, luošinimai, vienos ar abiejų akių netektys, nukirsta ranka arba abi rankos, nutraukta koja arba abi kojos, ženklinimai, odos pjaustymai, korimai, apakinimas, išplėšti liežuviai ir sutraiškyti lytiniai organai buvo įprastos bausmės Kinijoje. Šioje šalyje prisiekusiųjų teismas neegzistavo. Honkongas kunkuliavo nepaisydamas Kinijos teisingumo ribų, todėl visi iš žemyno pabėgę nusikaltėliai plūdo į saugų Taipingšao ir šaipėsi iš silpnų barbarų įstatymų.

Sprendžiant iš to, kaip sparčiai sala tapo apgyvendinta, visur pradėjo kauptis šiukšlės. Kartu su atliekomis daugėjo ir musių. Išmestose statinėse, sulūžusiuose puoduose ir keptuvėse ėmė teliukuoti stovintis vanduo. Vanduo nusistovėjo bambukiniuose pastoliuose, nebaigtuose soduose ir gležnoje upės baseino pelkėje. Šiuose pradvisusiuose vandens telkiniuose kunkuliavo gyvenimas: veisėsi lervos, iš kurių vėliau išsirisdavę uodai, jie buvo mažyčiai, trapūs ir išties ypatingi. Tokie trapūs, kad skraidė tik nusileidus saulei. Juos vadino „anopheles“. Žmonės Laimingame slėnyje pradėjo mirti.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

– DĖL DIEVO MEILĖS, KULUMAI, aš daugiau nieko nežinau. Kvinstaune siaučia mirtina karštinė. Niekas nežino, kas ją sukelia, o dabar ja užsikrėtė ir mažoji Karen.

Struanas jautėsi apgailėtina. Jau savaitę jis nesulaukė žinių iš Mei Mei. Dirkas du mėnesius nesilankė Honkonge, išskyrus vieną skubotą dviejų dienų vizitą, kai jį užvaldė noras pamatyti Mei Mei. Tuomet ji švytėte švytėjo, moters nėštumas klostėsi be ligų ir jie kaip niekad anksčiau džiaugėsi vienas kitu.

– Ačiū Dievui, kad išplaukė mūsų paskutinis laivas ir rytoj galėsimė iškelti iš gyvenvietės! – Tarė Struanas.

– Dėdė Robas sako, kad tai maliarija, – karštai rėžė Kulumas, mojuodamas ką tik gautu Robo laišku. Kulumas kaip paklaikęs jaudinosi dėl Tesos. Vakar jis gavo laišką iš Tesos, kuriame ji rašė, kad kartu su seserimi ir mama išsikraustė iš laivo ir įsikūrė iš dalies pa- baigtoje Broko faktoriijoje. Tačiau laiške apie maliariją nemaž neužsiminė. – Kaip gydyti maliariją?

– Nežinau, kaip gydyti maliariją. Aš ne daktaras. Beje, Robas sakė, kad vos keli gydytojai mano, kad tai maliarija, – Struanas nervingai mosavo musmušiu. – Išvertus iš lotynų kalbos maliarija reiškia „blogą orą“. Žinau tik tiek ir tiek žino visi. Šventoji Dievo motina, jei sugedo Laimingojo slėnio oras, mums galas!

– Sakiau tau nepradėti ten statybų, – tūžo Kulumas. – Nekenčiau to slėnio nuo pirmosios akimirkos, kai jį pamačiau!

– Dėl Dievo kraujo, ar nori pasakyti, kad žinėjai apie pradvisusį slėnio orą?

– Ne. Ne tai noriu pasakyti. Norėjau pasakyti, kad... Na, nekenčiau tos vietos, ir tiek.

Struanas užsklendė langą nuo smarvės, plūstančios iš gyvenvietės aikštės, ir nuvijo dar kelias muses. Jis meldėsi, kad užklupusi karštinė nebūtų maliarija. Jei tai maliarija, liga galės paliesti visus, kurie miega Laimingajame slėnyje. Visiems gerai žinoma, kad žemė kai kuriose pasaulio vietose buvo apnuodyta maliarijos ir dėl nežinomos priežasties naktį išskirdavo mirtinų dujų. Pasak Robo, karštinė paslaptinai prasidėjo prieš keturias savaites. Pirmiausia ji pasireiškė tarp kinų darbininkų. Tada liga ėmė veikti kitus, kartkartėmis susirgdavo europiečių prekybininkas, kartais vaikas. Tačiau žmonės užsikrėsdavę tik Laimingajame slėnyje. Niekur kitur Honkonge. Šiandien sirgo maždaug keturi ar penki šimtai kinų ir dvidešimt ar trisdešimt europiečių. Kinai prietaringai baiminasi, nes tikėjo, kad dievai juos baudžia už darbą Honkonge be imperatoriaus sutikimo. Tik didesni atlyginimai įtikino juos pasilikti Honkonge.

Dabar susirgo ir mažoji Karen. Robas laišką baigė žodžiais: „Aš ir Sara jaučiamės beviltiškai. Ligos eiga klatinga. Pirmiausia mergaitė pusdienį nežmoniškai karščiavo, tada pasveiko, o po dviejų ar trijų dienų ji pradėjo dar stipriau karščiuoti. Toks ciklas kartojosi vėl ir vėl. Kiekvieną kartą ji karščiuoja baisiau nei praėjusį. Daktarai galiausiai drįso Karen duoti stiprių kalomelio laisvinamųjų. Vargšui vaikui jie nuleido kraują, bet gero mes nesitikime. Nešikai miršta po trečios ar ketvirtos karštinės bangos. Mažoji Karen po laisvinamųjų ir kraujo nuleidimo tokia silpna, labai silpna. Dieve padėk mums, manau, kad praradome Karen.“

Struanas nužingsniavo prie durų.

Dėl Dievo, pirma kūdikis, dabar Karen!

Sara dieną po pokylio pagimdė sūnų, jį pavadino Loklinu Rosu. Tačiau kūdikis gimė silpnas, kairioji jo ranka buvo pažeista. Gimdymas buvo labai sudėtingas ir moteris vos išgyveno. Sarai pavyko išvengti baisiosios gimdymo ligos, dėl kurios labiausiai baiminasi, ir nors pienas greitai dingo, o plaukai pražilo, jai po truputį pavyko atgauti jėgas. Kai Struanas grįžo susitikti su Mei Mei, jis aplankė ir Sarą. Jos veidą vagojo kartėlio ir sielvarto raukšlėlės, moteris panė-

šėjo į senutę. Struanas dar labiau nuliūdo išvydęs kūdikį, kurio kairioji ranka nejudėjo, jis nesveikavo, graudžiai verkė – sunku buvo tikėtis, kad vaikas išgyvens.

Įdomu ar kūdikis mirė, praverdamas duris pagalvojo Struanas. Robas apie jį nekalba.

– Vargasai!

– Taip, senjore?

– Ar Makao teko susidurti su maliarija?

– Ne, senjore. – Vargasas perbalo. Jo sūnus ir sūnėnas dirbo Didikų namams ir abu gyveno Honkonge. – Ar jie tikri, kad tai maliarija?

– Ne. Taip galvoja tik saujelė gydytojų. Ne visi. Surask Mausą. Perduok jam, kad noriu nedelsiant susitikti su Dzin-kua. Kartu turi atvykti ir Mausas.

– Taip, senjore. Jo ekscelencija nori, kad šįvakar devintą valandą prisijungtumėte vakarienės su juo ir erchercoju.

– Perduok, kad atvyksiu.

– Taip, senjore.

Struanas uždarė duris ir niūriai atsisėdo. Jis vilkėjo plona palaidine be kravato, mėvėjo lengvas kelnes ir avėjo plonus batus. Europiečiai manė, kad Struanas visai pamišo, nes rizikuoja susirgti velnio peršalimu, kuri, kaip visi žinojo, neša vasaros vėjai.

– Tai negali būti maliarija, – tarė Struanas. – Ne maliarija. kažkas kito.

– Sala prakeikta.

– Kalbi kaip moteris, – atsakė Struanas.

– Iki nešikų niekas nesirgo. Atsikratę nešikais, atsikratysime ir maru. Tai nešikai platina ligą. Tai *jie* kalti.

– Kaip mes galime tai žinoti, Kulumai? Sutinku, kad liga prasi-dėjo tarp nešikų. Ir sutinku, kad jie gyvena žemutinėse miesto dalyse. Sutinku ir su tuo, kad, mūsų žiniomis, ligą galima pasigauti kvėpuojant užnuodytu nakties oru. Bet kodėl žmonės karščiuoja tik slėnyje? Ar tik Laimingojo slėnio oras blogas? Oras yra oras, dėl Kristaus meilės, ir miesto gatvėmis dieną ir naktį pučia švelnus vė-jelis. Tai nelogiška.

– Tai labai logiška. Tokia Dievo valia.

– Po velnių tokį atsakymą!

Kulumas atsistojo.

– Būčiau dėkingas, jei nešventvagiautum.

– O aš būčiau dėkingas, jei prisimintum, kad ne taip seniai vyrus sudegindavo ant laužo už tai, kad drįso teigti, jog žemė sukasi aplink Saulę! Tai jokia Dievo valia!

– Nesvarbu, ką galvoji *tu*, bet Dievas visuomet atliks svarbų vaidmenį mūsų gyvenime. Faktas, kad karštinė siaučia būtent ten, kur nusprendėme apsigyventi Azijoje, manau, parodo, kad tai – Dievo valia. Negali to paneigti, nes negali įrodyti, kad tai netiesa, lygiai taip kaip aš nepajėgiu įrodyti, kad tai tiesa. Bet aš tuo tikiu. Daugelis tuo tiki. Ir aš tikiu, kad turėtume palikti Laimingąjį slėnį.

– Jei paliksime Laimingąjį slėnį, apleisime ir Honkongą.

– Statybas galėtume tęsti netoli Glesingo taško.

– Ar supranti, kiek pinigų mes ir visi prekybininkai investavome į Laimingąjį slėnį?

– O ar nutuoki, kaip džiaugsiesi savo pinigais, kai gulėsi šešios pėdos po žeme?

Struanas šaltai nužvelgė sūnų. Per pastarąsias savaites jis vis aiškiau suprato, kad Kulumo priešiškus jam buvo tikras. Tačiau tai jo nevargino. Struanas sumojo, kad kuo daugiau išmoks Kulumas, tuo labiau jis norės įgyvendinti savo idėjas ir tuo daugiau galios trokš.

Taip yra teisinga – mąstė Struanas ir džiaugėsi Kulumo branda.

Tuo pat metu jis jaudinosi dėl Kulumo saugumo. Sūnus per daug laiko leidžia su Gortu. Jo protas pavojingai atviras idėjoms.

Prieš dešimt dienų tarp Struano ir Kulumo kilo žiaurus ir rezultatų nedavęs kiviščas. Kulumas dalijosi savo teorijomis apie garlaivius, kurios akivaizdžiai skambėjo kaip Gorto idėjos. Struanas prieštaravo Kulumui. Tada sūnus ėmė postringauti apie Broko ir Struano nesutarimus ir pareiškė, kad jaunoji karta nekartos vyresniųjų klaidų. Gortas, anot jų, supranta, kad sūnams visai nebūtina pakliūti į tuos pačius tinklus, į kuriuos įsipainiojo jų tėvai. Kulumas išklajo, kad jiedu su Gortu sutarė užkasti karo kirvį ir stengtis tarp savo tėvų įtvirtinti taiką. Kai Struanas pradėjo ginčytis, Kulumas jo nesiklausė ir išdrožė iš kambario.

Be to, egzistavo ir Tesos Brok problema. Kulumas niekuomet nepasakojo Struanui apie Tesą. Struanas sūnui apie ją taip pat neužsiminė. Tačiau taip pat žinojo, kad Kulumas beviltiškai ilgisi Tesos ir mintys apie ją trukdė blaiviai mąstyti. Škotas prisiminė savo jaunystę ir ilgesį, kurį jautė Ronaldai. Tokio amžiaus jam viskas atrodė taip aišku, taip svarbu ir taip tyra.

– Ak, Kulumai, berniuk, nesiaudrink, – tarė Struanas, nėmaž netrokšdamas vaidytis su sūnumi. – Šiandien karšta diena ir visi labai irzlūs. Prisėsk ir pailsink galvą. Mažoji Karen serga, taip pat serga nemažai mūsų draugu. Girdėjau, kad karštine užsikrėtė ir Tilmanas. Kas žino, kiek dar žmonių ją pasigavo?

– Panelė Tilman?

– Nemanau.

– Gortas sakė, kad rytoj jie uždarys savo faktoriją. Vasarai jis keliaus į Makao. Visi Brokai keliaus.

– Mes leisimės į Honkongą. Faktorija liks atidaryta.

– Gortas sakė, kad geriau būtų vasarą praleisti Makao. Ten jie turi namą. Mes dar turime nekilnojamojo turto Makao, tiesa?

Struanas pasimuistė kėdėje.

– Taip. Jeigu nori, pasiimk savaitę atostogų. Praleisk jas Makao, bet noriu, kad grįžtum į Kvinstauną. Ir vėl priminsiu akylai saugoti savo užnugarį. Gortas tau ne draugas.

– Privalau vėl tau priminti, kad, mano nuomone, jis draugas.

– Jis mėgina išmušti tave iš pusiausvyros ir vieną dieną supjaustys tave į gabalėlius.

– Klysti. Aš jį suprantu. Gortas man patinka. Mudu puikiai sutariame. Manau, kad galiu su juo nuoširdžiai pasikalbėti ir man smagu su juo leisti laiką. Abu žinome, kad ir tau, ir jo tėvui tai sunku suprasti, bet, na... Tai sunku paaiškinti.

– Gortą aš suprantu puikiai, dėl Dievo!

– Neaptarinėkime to, – atsakė Kulumas.

– Manau, derėtų aptarti. Gortas tave užbūrė. Struanui toks burtas gali būti mirtinas.

– Tu Gortą matai kitomis akimis. Jis mano draugas.